

Ю. В. Сусіденко,
аспірант, Вінницький національний аграрний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ — ВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено особливості розвитку підприємств — виробників сільськогосподарської продукції Вінницької області. Виявлено умови, які дозволяють підвищити економічні показники підприємств та закріпити конкуруючі позиції регіону. Запропоновані ефективні методи підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Investigated are peculiarities of development of Vinnytsia region enterprises dealing in agricultural production. Conditions that enable improving of performance of businesses as well as consolidation of the region's competitive positions are revealed. The author suggests efficient methods for increasing competitiveness of enterprises.

Ключові слова: конкурентоспроможність, виробники, сільськогосподарська продукція.

ВСТУП

Агропромисловий сектор України є одним з провідних у системі національної економіки. Підсумки 2010 року свідчать, що питома вага його вкладу у валовий внутрішній продукт країни, формування державного бюджету, експортний потенціал держави досить стрімко зростає. Сільськогосподарська продукція вироблена в Україні поступово стає конкурентоспроможною на аграрних ринках, збільшується її частка у загальносвітових обсягах виробництва стратегічно важливих видів сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів. Нині, після вступу України до числа країн з ринковою економікою, однією із важливих задач є забезпечення динамічного стратегічного розвитку підприємницьких структур, адже тільки така основа може стати підґрунтям для створення результативної системи управління конкурентоспроможності підприємств та забезпечення їх соціально-економічного розвитку.

Конкурентоспроможність є важливим фактором подальшого розвитку та потребує ретельного дослідження, адже конкурентоспроможність характеризує рівень розвитку суспільства. Чим вища конкурентоспроможність, тим вищий життєвий рівень в цій країні.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Таким чином, визначення конкурентоспроможності підприємств виробників сільськогосподарської продукції Вінницької області та визначення напрямів підвищення дієвості та удосконалення управління виробни-

чої діяльності агроформувань, які будуть базуватись на врахуванні особливостей сільськогосподарської галузі та запитів сьогодення, сприятиме активізації їх економічного піднесення. Цим зумовлюється практична значимість, цінність та наукова актуальність даної статті.

Розвиток української економіки залежить від ефективного функціонування агропромислового комплексу України та його галузей. Конкурентоспроможність — один з найважливіших чинників, що забезпечує сталий розвиток галузі та будь-якого підприємства зокрема. Наразі, з розвитком ринкових відносин питання підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК є особливо актуальним.

Вітчизняні товаровиробники сільськогосподарської продукції мають великий потенціал, який не може реалізуватись через низку проблем, однією з яких є відсутність конкурентоспроможності аграрного сектора економіки.

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що агропромисловий комплекс відіграє важливу роль в розвитку економіки України в цілому, тому його першочерговим завданням є забезпечення ефективного функціонування.

Вагомий вклад до рішення проблем з питань конкурентоспроможності економіки України в цілому, зокрема аграрного сектора зробили такі вітчизняні економісти, як В. Андрійчук, Я. Базилюк, В. Бойко, О. Гудзинський, В. Геєць, В. Власов, С. Вороніна, В. Дикань, А. Мазур, М. Малік, Ю. Павленко, Т. Пахомова, М. Пугачов,

П. Саблук, О. Шпичак, В. Чернега, А. Юданов та інші вчені.

Дослідження проблеми конкурентоспроможності можна знайти і в наукових працях дослідників різних часів, таких як Г. Азоєва, І. Ансофа, Ф. Еджуорта, А. Курно, А. Лернера, М. Портера, Д. Рікардо, Е. Хекшера, Дж. Робінзона, Е. Чемберлена, А. Сміта, П. Стаффа, А. Томпсона, А. Юданова, та ін.

Проте, як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі не завершено створення цілісної теорії конкурентоспроможності як багатоаспектного соціально-економічного явища, що ускладнює формування критеріїв та методів дослідження.

Сучасний стан розвитку агропромислового комплексу Вінниччини дає змогу підприємствам галузей АПК зайняти провідне місце на ринку сільськогосподарської продукції. Проте методи управління конкурентоспроможністю підприємств, що застосовуються на них, дещо сповільнюють їх розвиток, створюючи при цьому перешкоди на шляху до першості.

Метою статті є наукове обґрунтування економічних основ та практичних засад формування конкурентоспроможного виробництва підприємств виробників сільськогосподарської продукції Вінницької області, адаптованих до ринкової економіки.

РЕЗУЛЬТАТИ

Поняття конкурентоспроможності аграрних підприємств дуже складне і трактується досить неоднозначно. У загальному вигляді конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства може бути визначена як його порівняльна перевага стосовно інших підприємств даної галузі усередині країни і за її межами. Конкурентоспроможність підприємства визначається як здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких привабливіші, ніж в аналогічній продукції конкурентів. У даному контексті це означає, що вироблена продукція сільськогосподарськими підприємствами нашим регіоном, за своєю якістю та ціною буде привабливішою для внутрішніх та зовнішніх покупців, аніж аналогічна продукція інших виробників [1, с. 112].

Більшість регіонів економічно зацікавлені в збереженні загальнонаціонального ринку на перспективу. Це пояснюється як відсутністю у багатьох із них умов для широкого виходу на зовнішній ринок, так і наявністю тісних міжрегіональних виробничо-економічних зв'язків, для кардинальної перебудови яких потрібні великі зусилля і інвестиційні ресурси [2, с. 41].

Складовою формування конкурентоспроможності підприємств є якість їх продукції. Під якістю продукції як економічною категорією розуміють відповідність властивостей та ознак товару вимогам і потребам кінцевих споживачів. Оскільки за кожною продукцією стоять відповідні виробники, то можна констатувати про конкурентоспроможність фірм, підприємств, а також країн, де вони розташовані. Необхідність здійснення цілеспрямованої діяльності із забезпечення і підвищення якості продукції на підприємствах зумовлена відносинами конкуренції, властивими ринковим умовам господарювання [6, с. 62].

Сільськогосподарські підприємства Вінницької об-

Таблиця 1. Урожайність цукрового буряку у 2010 р. [5, с. 76]

	ц з га	місце (серед усіх областей України)	у % до відповідного періоду 2009 року	місце (серед усіх областей України)
Вінницька	316	5	112,9	3
Київська	285	10	93,1	11
Полтавська	248	13	80,3	13
Тернопільська	305	7	111,7	4
Хмельницька	391	1	142,7	1
Черкаська	253	12	73,3	14

ласті як однієї з аграрних областей України беруть активну участь у забезпеченні динамічного стратегічного розвитку підприємницьких структур. Продукція вінницьких виробників є відомою як на українському, так і на зовнішньому ринках.

Наявний стан розвитку конкурентного сільського господарства у Вінницькій області досить високий. За підсумками 2010 року Вінниччина займає перше місце серед усіх областей України в галузі тваринництва та друге в галузі рослинництва [4]. На території області вирощуються зернові та бобові культури, соняшник, цукрові буряки, ріпак (лише 16 місце серед областей України), соя, картопля, овочі, плоди та ягоди. Кліматичні умови та природна родючість ґрунтів дозволяють збирати досить великі врожаї, що дещо знижує собівартість продукції не втрачаючи при цьому їх якості. Високий рівень існуючої конкурентної боротьби між господарюючими суб'єктами АПК змушує їх ефективно використовувати наявні ресурси, підвищувати якість товарів і послуг, постійно диференціювати виробництво та продукцію.

У Вінницькій та інших областях України (Полтавській, Хмельницькій, Черкаській, Київській та Тернопільській) концентруються посіви цукрових буряків, відповідно до районів розміщення цукрових заводів. Щодо підприємств, що займаються вирощуванням цукрових буряків, то ситуація на Вінниччині дещо погіршилась у 2008 році, адже досить багато цукрових заводів були ліквідовані чи зупинені, проте, як свідчать дані табл. 1, Вінниччина досить швидко відновлює втрачені показники.

Для більш ефективної конкурентної боротьби у цукровій промисловості необхідно вирішити проблему технічного рівня устаткування, поліпшення якості цукру, збільшення його виходу при переробці цукросировини, зниження витрат ресурсів на одиницю продукції.

Традиційно важливе місце в структурі рослинницької продукції займає картопля. Впродовж 2000—2010 рр. її виробництво становило 17—19,8 млн тонн. Спостерігається тенденція підвищення урожайності цієї культури.

Виробництво картоплі сконцентровано в особистих селянських господарствах. Основні регіони вирощування цієї культури — зона Полісся, Вінницька, Хмельницька, Львівська області. Селянські господарства Вінницької області, що спеціалізуються на вирощуванні картоплі, входять у трійку областей-лідерів за обсягами виробництва та за якістю, і є висококонкурентоспромож-

Таблиця 2. Виробництво продукції тваринництва у 2010 році (лідери) [4]

	м'ясо (в ж.в.)		молоко		яйця	
	у % до відповідного періоду 2009 р.	місце	у % до відповідного періоду 2009 р.	місце	у % до відповідного періоду 2009 р.	місце
Вінницька	106,4	4	98,7	4	114,4	4
Донецька	104,4	9	94,1	23	111,6	6
Івано-Франківська	104,7	8	95,6	17	110,9	7
Кіровоградська	106,2	5	99,8	1	108,6	8
Луганська	102,7	15	92,0	25	116,3	3
Миколаївська	109,5	3	99,8	2	107,8	9
Харківська	102,6	16	97,4	9	112,1	5
Херсонська	97,5	22	95,7	16	116,9	2
Черкаська	132,8	1	97,9	6	106,5	10
Чернівецька	95,3	24	98,9	3	119,0	1
Україна	106,4		96,4		105,4	

ними [3, с. 41]. Також підприємства Вінницької області на рівні з Хмельницькою та Львівською областями забезпечують виробництво високоякісних та конкурентоспроможних плодів та ягід.

Продукція рослинництва виробників Вінниччини є високоякісною та досить конкурентоспроможною. Однак, для підвищення її конкурентоспроможності, та змоги конкурувати в цілому, важливою проблемою є скорочення затрат ручної праці, оптимізація сировинних зон, підвищення технічного рівня виробництва та розширення асортименту переробки овочів та впровадження новітніх технологій, що дозволятимуть зменшити втрати продукції при її просуванні безпосередньо з полів до споживача.

Отже, розглянемо найбільш розвинені галузі сільськогосподарства Вінницької області. Провідною галуззю даного регіону все ж залишається тваринництво. Область займає стабільно четверту позицію по Україні в усіх сферах цієї галузі (табл. 2).

Для збільшення рівня конкурентоспроможності продукції необхідне переоснащення м'ясної промисловості за рахунок автоматизації виробництва, конвеєризації забою та переробки худоби, використання технології швидкого охолодження і заморожування, збільшення напівфабрикатів, розфасованих і упакованих м'ясопродуктів. У молочній промисловості поряд з розширенням асортименту і поліпшенням якості продукції доцільно поліпшити технологію виробництва, налагодити випуск продукції дієтичного та лікувального характеру.

Наявність міжрегіональних і міжнародних зв'язків сільськогосподарських підприємств Вінниччини свідчить про те, що вони активно беруть участь у експортно-імпортних операціях, а також про те, що в конкурентній боротьбі в межах регіону беруть участь підприємства з інших регіонів, з інших країн. Це значно загострює характер конкуренції, але в той же час підвищує ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств нашого регіону на продовольчому ринку.

Вінниччина є лідером в Україні за темпами розвитку агропромислового комплексу. Минулого року сіль-

ськогосподарські товаровиробники області отримали 800 млн грн. прибутку при рівні рентабельності у 22 %. Позитивна динаміка приросту валової продукції сільського господарства збережена і у січні цього року. Вона становить 102% порівняно з січнем минулого року. Основними напрямками підвищення конкурентоспроможності роботи переробних галузей є реконструкція матеріально-технічної бази на основі науково-технічного прогресу, вдосконалення економічних відносин між виробниками сільськогосподарської сировини та її переробниками, підвищення якості продукції.

ВИСНОВОК

Продукція, що виробляється сільськогосподарськими підприємствами Вінниччини, є високоякісною та конкурентоспроможною. Темпи розвитку місцевих підприємств з даної галузі, а в цілому і області, є найвищими в Україні. Проте, не дивлячись на досить високі та позитивні показники, варто зазначити, що більшість підприємств використовує не весь свій ресурсний потенціал і розвиток. Покращення показників та закріплення конкуруючих позицій нашого регіону може бути досягнуто за рахунок впровадження нових технологій, використання більш ефективних систем управління виробничим процесом та впровадженням нових методів ведення конкурентної боротьби. Перетворення агропромислового комплексу на високоефективний, конкурентоспроможний сектор економіки країни, здатного інтегруватися у світовий аграрний ринок, повинно бути стратегічною метою державної політики України.

Література:

1. Гудзь О.Є. Сучасний вимір фінансового забезпечення виробничої діяльності агроформувань // Облік і фінанси АПК. — 2007. — № 1—2. — С. 65—70.
2. Мазур А.Г. Регіональна парадигма суспільного розвитку / А.Г. Мазур. — Вінниця: Книга-Вега, 2007. — 160 с.
3. Підсумки роботи агропромислового комплексу у січні-грудні 2010 року: <http://www.minagro.gov.ua>
4. Рейтинг регіонів по підсумках діяльності агропромислового комплексу України за 9 місяців 2010 року: <http://www.minagro.gov.ua>
5. Судомир С.М. До аналізу конкурентоспроможності підприємств як складової потенціалу підприємств / С.М. Судомир // Облік і фінанси АПК. — 2008. — № 3. — С. 117—119.
6. Цилюрик Г.І. Якість товару — ключовий важіль забезпечення його конкурентоспроможності // Фінанси і облік України. — 2008. — № 3. — С. 42—45.
7. www.ukrstat.gov.ua [Офіційний сайт Державної служби статистики України].

Стаття надійшла до редакції 15.12.2011 р.